

ՏՐ. ՄԻԼՎԷՅՆԸՍ ՄԹՕԼ

ՎԱԼԻՏԵՅՆԷ ՄԱԽՍՈՒՍ ԻՍԹԻԳԱՄԷԹ

ՄԻԻԹԻՆԻՐՃԻՄԻ

ՆԵՐՍԷՍ ԿԻՏԷԼԻՄԵԱՆ

ՏԷՐՈՒՄՆԷՐ

Օ. ԱՐՅՈՒԱՆ ՄԱԹՐԱՍԿ

1911

ՎԱԼԻՏԷՅՆԷ ՄԱԽՍՈՒՍ
ԻՍԹԻԳԱՄԷԹ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ԳՅՂԱՐԵԱՆԻ
ԱՅՆԹԱԳ - ՀԱԼԷՂ - ՊԵՏՐՈՒԹ
ԴԱՍ *ՎԲ.* ԹԻԻ *34*

ՎԱԼԻՏԷՅՆԷ ՄԱԽՍՈՒՍ
ԻՍԹԻԳԱՄԷԹ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ԳՅՂԱՐԵԱՆՆԻ
ԱՅՆԹԱԳ - ՇՆԼԷՂ - ՊԵՐՈՒԹ
ԴԱՍ *ԺԲ.* ԹԻԻ *34*

ՏՐ. ՍԻԼՎԷՅՆԸՍ ՍԹՕԼ

ՎԱԼԻՏԵՅՆԷ ՄԱԽՍՈՒՍ

ԻՍԹԻԳԱՄԷԹ

ՄԻԻԹԷՐՃԻՄԻ

ՆԵՐՍԷՍ ԿԻՋԷԼԻՄԷԱՆ

ՏԷՐՍԱՆՍԷԹ

Օ. ԱՐՋՈՒՄԱՆ ՄԱԹՊԱՂԱՍՁ

1911

Handwritten: 2944
Handwritten: 2944

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐՁՈՒՄԱՆ

№ 78

ԳԱՐԻՅՈՒՆ Ը ՔԻՐԱՄԱ

ՊԻՐ ԳԱԶ ՍԷՕԶ

Իշպուս բխապէսի պիթիթէրճէմէ մէյտանն ը ինթիշարա
դամադտա սաի՛ դա ի էվվէլիմիդ, անտէ մէվզու՛ ը պահա
օլանն մէսէ՛ լէլէր հազզընտա քէնտի ասար ը գալէմիյէսի
իլէ քէսպ ի շէօհթէթ էյլէմիշ օլանն Տր. Սիլվէյնըս Սթօլըն
էֆքեար ը միւֆիտէ վէ միւթալա՛տիթ ը ա՛ֆիֆէսինէ գա-
րիցունը հիասէտար էթմէք, վէ վալիտէյնլէրի քէնտի էվ-
լասալարընա տօղբու օլանն վէզաի՛ ֆ ի մուգատտէսէլէրինտէ
միւթէնէպպիհ գրլմագ տրբ:

Պու բխապէտէ միւէ՛ լիֆին կէօսթէրմէյէ չալըշտըղը
հազիպաթ շու տրբ քի, չօճուզլարը քէմալ ը ը՛ֆֆէթտէ
հրֆիդ էյլէմէնին կալրնրդ թարիդի անլէրի իպթիտա՛ ի
հայաթ վէ էմասլի մէսէ՛ լէլէր հազզընտա թա՛լիմ էյլէ-
մէք տիր: Պու խուսուսլարտա չօճուզլարը ճահիլ սագ-
լամագլըղը մէպտէ իթթիսաղ էյլէմիշ օլանն վէ կախօտ
ճէհալէթի պիտուչուգ իլէ հէմմա՛նա դանն էտէն քիմսէ-
լէրին՝ պուրատա պէյան էտիլէն էֆքեարը թատլիպ էյլէ-
մէմէլէրի միւհթէմէլ տիր: Լաքին մէ՛՛ մուլը գավիմիդ
պու տրբ քի, մէսէ՛ լէյի ճիտտի վէ մա՛գուլ պիր սու-
րէթտէ միւթալա՛ա էտէն վէ Սօզրաթըն պուչուրտուղը
«Ճէհալէթ շէրր տիր» քէլամընըն սըհէթինէ ինանան պիլ-
ճիւմլէ վալիտէյնլէր պու էֆքեարը պիթիթաավիպ, քէնտի
ֆարղլարընը իճրայա շիթապան օլաճագ տրբլար:

Պահիրէ

Ն. ԿԻՒՋԷԼԻՄԵՍՆ

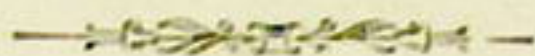

Վ Ա Լ Ի Տ Է Յ Ն Է Մ Ա Խ Ս Ո Ւ Ս

Ի Ս Թ Ի Գ Ա Մ Է Թ

այսինքն մէջէն սիւղին խանձնիդի վէ կախօտ դօմ-
 շունուդըն խանձնիդի գիշարէթ էյէյիսպ պէշիցէ
 լայէմութ պիբ բուհ պրազարդընտա , պա'դը
 սիւ"պլար իրատ էտիկէճէք տիրկեր : Չօճուդ-
 լար' իրատ ք տէլաթ" և իկէ թէֆթիշ էտէն վարդըլար տըր-
 լար : Այլահ անկերի էօյէ խաղ էյէմիշ տիր : Անկերին
 կերէք թէտ'ճճիւսպ վէ կերէք մերազլարը թապի'ի վէ
 տօղբու տըրլար : Անկեր տիւշիւնամէյիսպ քէնտիկեր հազ-
 րնտա իրատ ք տէլաթ" և իկէ թէֆթիշ էյէմէսէ , վէ ախեր-
 լեր հազըրնտա սօրամաա խտիկեր , պիհազըլին անկերին
 դէքեաթէթինէ շիւպհէ էտիկէճէք խտի : Պուտալա պիրիսի
 շիւպհէ էտէմէդ վէ կախօտ սօրամադ , լաքին ա'դիլ պիբ
 չօճուդ տաթ" մա պու շէյի կախար : Չօճուդունուդըն
 ֆիքրինին վաք դապարդը , անըն իղֆալ օլունամատըրը վէ
 էմիկէթինէ խիյանէթ օլունամատըրը պիւթիւն միւտտէթ-
 սէ , միւսթազիմ ճէվապար ալմադ իւզրէ անըն պիբ

Թողլով սիւ՛ աղար իլէ սիլէ կէլմէսինի թապի՛ ի սուրէթ-
տէ մէ՛ մուլ էտէպիկիրսինիլ : Կարին սու թապի՛ ի մէ-
րաղը վէ սու ա՛ ֆիֆ սիւ՛ աղարը նէ՛ կօրտա դարչըյա-
յաճապարնըլ : Էյէր չօճուղունուղը սրաչտան սափար ,
րէտա էտէր վէ կախօտ իլֆալ էտէր խէնիլ , կանկըշ
էտէրսինիլ : Զօճուղ քէնտի սիւ՛ աղընըն հաղղըլ օրտու-
ղունը պիկիր : Օ րէտա վէ իլֆալ էտիկիր խէ , սու մու-
ղատաւս մէսէ՛ լէյէ տափ՛ ր սիլին սախիթէ հիճապարնըլտա
խմա՛ էտիկէն սրըրըն հաղղընը ֆէնա րէֆիլլէրտէն , խրու-
մէթ քեարղարտան վէ կախօտ սիննճէ քէնտինտէն սլէօ-
յիւք օրան սրղատաչարտան դապուլ էյլէյէճէք տիր :
Ախէրլէր՝ սու էն նապիք վէ էն մուղատաւս օրան սլէ-
շէրի ա՛ լաղայը , էն դապա վէ էն րէղիլ պիր թարղտա
իֆատէ էտէրէք չօճուղունուղըն ֆիքրլինի սօղարղար :
Պիղղաթ սիլին՝ վաղըա՛ լարը քէթմ էյլէմէքտէ խղրաղ
էյլէտիկինիլ ճէհա , չօճուղըն սու միւֆսիա իֆատէլէր
հաղղընտա օրան դանըչընը թէ՛ քիտ էտէրլէր : Փէք ին-
թիմալէն սու մուա՛ մէլէնիլ սէպէպինտէն չօճուղունըլ
սիլէ ֆէնալըլ , դապահաթ վէ մուճիլ ի խէճալէթ պիր
հալ ա՛ թֆ էտէճէք տիր : Ա՛ զիլ պիր վարըլը հալինտէ
չօճուղունըլ հէր հալտէ կանկըշ պիր շէյ վար օրտու-
ղունը հիտ էտէճէք վէ ճիւմիլ էսրար դանտաա՛ թարախշ
պիր սուրէթտէ իղան էտիկէնէ դատար շիւպնէ սրալի
դարաճաղ արր :

Շու հալտէ , չօճուղունուղըն ֆիքրլինի ախէրլէրլին
միւղիլլ վէ միւֆսիա թա՛ լիմաթընտ թէսլիմ էյլէմէք վէ
պիղղաթ է՛ օմրիւնիւղիւնը ը՛ ֆիֆէթլինի շիւպնէյէ մա՛ ըուղ
զըլմաղ ա՛ զիլանէ՛ պիր մու՛ աճէլէ մի տիր :

Զօճուղունուղըն նաղարընտա էմնիլլէթ դաղանմաղ
վէ անա սու մէսէ՛ լէտէ հաղիղաթը թա՛ լիմ էյլէմէք

Ֆուրասաթը չօդ թէսատիւֆ էթմէյէճէք, վէ պէլքիտէ
պիր տէֆա՛տան գիցատէ թէսատիւֆ էթմէյէճէք տիր :
Պու ֆուրասաթ դացոյ էտիլէճէք օլուր իտէ ա՛վտէթ էյ-
լէմէմէսի միւհթէմէլ տիր : էյէր չօճուղուհուղը ալտաթ-
մաղա թէշէպպիւս էտիպ տէ մուվաֆֆաղ օլմաղ իտէնիղ,
քի պէօյէ օլաճաղը մուհաղդաղ տրր, թապի՛ի տէյիլ մի
տիր քի, պիղ մուղապէլէ չօճուղուհուղ տախի հէման ա՛յնի
մատտէլէր հաղդրնտա ախէրլէրտէն իշիթմիշ վէ էօյրէնամիշ
օլտուղը շէյլէրի սիղտէն քէթմ էյլէսին վէ սիղի ալտաթ-
մաղա թէշէպպիւս էյլէսին : Պու իղֆալ օյուհուհուտա իտէ
չօճուղ սիղտէն պինիհայէ տէրէճէտէ դիցատէ մուվաֆֆաղ
օլուր : Անլէրին նէ գատար էյի մուվաֆֆաղ օլտուղլա-
րրնըն էն ա՛լա իտաթթը, քէնտիլէրի հայրէթտէ պրաղա-
ճաղ գատար շէյլէր պիլմէլէրինէ վէ օնլարըտա էն մէն-
ֆուր սուրէթտէ պիլմէլէրինէ բաղմէն, չօճուղլարրնըն
«պիր գուղու կիպի սաֆտէրուհն» օլտուղլարրնա էմին
օլան պինլէրճէ վալիտէյնլէրին պուլուհնամասը տրր : Վալի-
տէյնլէրին եանկլըշ ճէհայլէրինտէն չօճուղլարրն էօյրէնտիք-
լէրի շէյ սալթ քէթմ էթմէք վէ իղֆալ էթմէք տիր : Վա-
լիտէյնլէր չօճուղլարր ալտաթմաղտա ա՛լէտտէվամ պօշա
տիւշէրլէր, լաքին չօճուղլար անլէրի քեամիլէն վէ ա՛լէտ-
տէվամ ալտաթմաղտա նատիրէն մուվաֆֆաղ օլամաղլար :

Պիր չօդ նէսլլէրտէն պէրու, ճահիլ օլան վալիտէյն-
լէր սրր սաղլամաղը վէ իղֆալ էյլէմէյի իսթիղամէթէ
վէ հաղիղաթա թէրճի՛ էյլէտիքլէրի սէպէպտէն, պու կիւն
վիէք ա՛ղ վալիտէյնլէր պու մուհիմմ մէսէ՛լէտէ նասըլ
վարրնաճաղլարրնը պիլիլլէր : Անլէր ալտաթմաղ իշիւն
դայր ի մուվաֆֆաղ պիր ճէհա էթմէյի պիլիլլէր, լաքին
էն ա՛ղիլանէ վէ էն ա՛լա պիր թարղտա քէնտի չօճուղ-
լարը իլէ միւսթաղիմ իւլ աթվար վէ թէքլիֆսիղ օլմաղ-

լըղը պիլմէզլէր : Պիղղաթ քէնտիլէր հիյն ի սէպալէթլէ-
րինտէ վալիտէյնլէրի վէ ախէրլէրի թարափրնտան իշիթ-
աիքլէրի ա'տէմ ի մուվափրդ ր ա'ղլ իղահաթլարտան վէ
ահամագճասընա էտիլէն հիքեայէլէրտէն ալտանամարչ ու-
տուղլարընը պիլիլլէր , լաքին չօճուղլարընըն' քէնտիլէ-
րին հիյն ի սէպալէթլէրինտէ ուտուղլարը դատար ա'ղիլ
օլմատըղլարընը դանն էտէրլէր :

Չօճուղլարընա հաղիղաթը սէօյլէմէյէ թէշէպպիւս
էտէճէք օլուրլար իսէ , անլէր վաճիպ օլմայանագ տէրէ-
ճէտէ սօրուճը օլուպ , միւթէճասսիս սիւա'լլար իրատ
էտէրէք , քէնտիլէրի պէօյիւք պիր միւշքիլաթ իշինէ
գօրլար տէյու գօրգարլար : Վալիտէյնլէր ա'ղիլանէ վա-
րընմաղլար վէ պու մէսէ'լէյի չօճուղըն հէսասս ֆիքրինէ
միւնասսիպ սուրէթտէ պասթ էթմէյի պիլմէզլէր իսէ , հէվի
պու շէյլէր վուղու' պուլապիլիլլէր , լաքին անլէր պուշը
պիլէճէք օլուրլար իսէ , սօրուճուլըգ ույանմայրպ , չօ-
ճուղըն ֆիքրի դանմըչ վէ մէրաղը տէֆ' օլմուշ օլտուղը
սէպէպտէն , անըն ա'քսի վուղու' պուլուր : Շաշըրտան
սիւա'լլար վէ միւշքիլաթ վէրէն հալլէր մէյտանա կէլ-
մէզլէր վէ հէմ տէ չօճուղ քէսպ ի մա'լիւմաթ էյլէտիք-
տէն սօնկրա , մէքթուլմիյէթ սէպէպինտէն մէրաղը ու-
յանտըղընտա վէ միւնասսիպ սուրէթտէ թէֆթիշէ լայրգ
օլան պու մէսէ'լէլէր հաղղընտա ախէր պիր մա'լիւմաթ
մէնպա'ը դալմատըղընտա օլտուղը կիպի , քէնտի օյուշն
արգատաշլարր իլէ պու մէսէ'լէ հաղղընտա դօնուշմաղա
մէյլ էթմէզ : Ֆիլվաղը' վալիտէյնլէրին պիր թէճրիպէ ի
ո'ւմուլմիսի տիր քի , անլէր մուգատտէս պիր սրրըր չօ-
ճո'ղլարընտան քէթմ էյլէտիքլէրինտէ , պիլ մուգապիլ
մէնֆուր պիր սրրըր վալիտէյնլէրինտէն քէթմ էթմէք չօ-
ճուղ թապիա'թընա մախսուս օլան պիր հալ տըր : Սի-

զին՝ չօճուղլարընըը թա՛լիմ վէ թէչճի՛ էլէմէնիղէ կէօ-
րէ, անլէր քէնտի սրբըլարընը սիղէ թէպլիղ վէ եա ան-
լէրի սիղտէն քէթմ էտէրլէր :

Քէնտի չօճուղլարը իչիւն իլք տէֆա՛ օլարադ պու
խսթիղամէթ մէպտէսինի իխսթիցար էթմիչ օլան վալիտէյն-
լէր թէա՛ճճիւպ իլէ կէօրմէքտէ տիրլէր քի, չօճուղ ար-
թըդ պաշգա չօճուղլար իլէ պու մէսէ՛՛լէ հազգընտա
զօնուչմայօր : Թապի՛ի սիւա՛՛լարա ճէվապ վէրիլմիչ
տիր, ֆիքր իղնա՛ էտիլմիչ տիր, մէրադ տէֆ՛ օլմուչ
արը, վէ չօճուղ անկլամադտա տրը քի քէնտինին մալիք
օլտուղը մա՛լիւմաթ սօդադտա վէ օյուն մահալլէրինտէ
օլան թա՛լիմսիղ չօճուղլարընքինտէն չօդ զիյատէ տիր :
Չօճուղ հազիդաթը պիղիւր վէ անտէ դալըր :

Չօճուղ իրատը սիւա՛՛լ էտէճէք դատար պալիղ
խտէ, ճէվապ ալանադ դատարտա պալիղ տիր, վէ վա-
լիտէյնլէր պու սիւա՛՛լարա ճէվապ վէրմէնին վազթը վէ
թարղը հազգընտա մըդտարը քեսաֆի եթկին մուհաքէ-
մէյէ մալիք օլմալը տրըլար : Միւսթադիմ պիր մէրազը
իղնա՛ էթմէք իւղրէ սօրուլան սիւա՛՛լարա ճէվապ վէր-
մէքտէն իմթինա՛ էտէր իսէնիղ, չօճուղուընը պաշգա
եէրտէ մա՛լիւմաթ արայանադ, վէ անտէն սօնկրա չօ-
ճուղըն ֆիքրինի վաք սաղլամանըն վազթը կէչմիչ օլա-
ճադ տրը : Չօճուղուընուղըն ֆիքրի իխսթարաթը մէնֆու-
րէ իլէ թէլլիա էտիլէճէք օլուր իսէ, անա տէվամի վէ
թաղմին էտիլմէղ պիր դարար իրաս էտիլմիչ օլուր :

Վալիտէյնլէր տիւչիւնմէյէ մէյալ տրըլար քի, քէօ-
թիւլիւք ախէրլէրին չօճուղլարը իչիւն դօլայճա միւմքին
տիր, լաքին քէնտիլէրինքի իչիւն հալ պէօյլէ տէյիլ տիր :
Պաշգալար ֆիքրէն իֆսատ էտիլէպիլիլլէր վէ քէօթիւ-
լիւյէ տիւչէպիլիլլէր, լաքին անլէր պու կիպի շէյլէրի

քէնտի չօճուղլարը հազգընտա տիւշիւնէ մէղլէր : Իպթի-
տա՛ ի հայաթ մէսէ՛՛ լէսի հազգընտա , ետնի Ալլահըն
տիւնեատա հայաթը եւնիտէն մէյտանա կէթիբմէսինին
թարիդի հազգընտա անլէր իլէ գօնու շմատրղլարը սէպէպ-
տէն , զանն էտէրլէր քի չօճուղ պու շէյլէր հազգընտա
հիչ տիւշիւնմէղ վէ ախէր հիչ պիր քիմսէ չօճուղա պու
մատտէլէր հազգընտա սէօյլէմէղ : Պու պէօյիւ ք պիր եանկ-
լըշ արը : Չօճուղուերղ պու մէսէ՛՛ լէսէ միւթէգարրը
օլմայարադ պաշղա չօճուղլար իլէ ա՛տի ա՛լաղայա կիրէ-
մէղ : Չօճուղուեուղըն ֆիքրինի ֆէտատա գարշը մուհա-
ֆաղա էյլէմէք իշիւն սալթ հազիգաթ պիր միւղատա ը
թէա՛ ֆիֆիւն օլապիլիր : Այտա՛նմայընըղ , ֆէնա թէֆէք-
քիւրաթ վէ իմա՛՛ աթ չօճուղուեուղը հէր եէրտէ պէքլէ-
մէքտէ տիր :

Պու վաղըա՛ հազգընտա զանա՛աթ հասըլ էթմէք
իշիւն մէքթէպլէրի զիյարէթ էյլէմէք , տիւլարլարա , փար-
մաղլըղլարա վէ հաթթա նիչէ քէրրէ մէքթէպ զուրպին-
տէ օլան տէօշէմէլէրէ պազմադ քիֆայէթ էտէր : Չօճու-
ղուեուղը իղֆալ վէ իֆաատ օլուեմադտան պէրի էտէճէք
օլան շէյ սալթ հազիգաթ արը : Սօզրաթ , «Ճէհալէթ շէրը
տիր» տէյու պույուրմուշ արը վէ պու իֆատէ տարլար
էվվէլ օլտուղը կիպի պու կիւն տախի սահին տիր : Մա՛-
սումիլէթէ պիլկի ի՛լալէ էտիլիր իսէ ֆաղիլէթ թէրէվ-
վիւճ էտէր , վէ ֆաղիլէթ զուվվէթլի պիր հ՛սա ի ախղա-
գի իլէ թազվիլէ էտիլիր իսէ , թէճրիպէ զէմանընտա էն
մուվաֆֆադ մուհաֆրղ օլուր :

Իպթիտա՛ ի հայաթ մէսէ՛՛ լէսի միւնասիպ սուրէթտէ
չօճուղլարա թա՛լիմ վէ թէֆհիմ էտիլտիյի թազտիրտէ ,
անլէրին ֆիքրինտէ մէյտանա կէլէճէք օլան սաֆվէթ ի
մուզատտէսէյի վալիտէյնլէր լայրղը վէճն իլէ անկլայամա-

յօրլար : Ֆիքրիմիդի պիր իքի միասոլ իլէ տահա էյի իղահ
էտէպիլիրիդ :

Թագրիպէն ա՛յնի վաղթտա իքի համիլէ վալիտէլէր
ա՛ղիլէ պիր հէքիմէյէ միւրաճա՛տի էյլէտիլէր : Հէր իքի-
սի տախի պէօյիւք իղթիրապը ֆիքր իչինտէ իտիլէր :
Հէր իքիսինինտէ հալը տի ա՛շիքեար իտի : Փամիլեալա-
րրնտա օն իքի , օն տէօրթ վէ զիյատէ եաշրնտա չօճուգ-
լար պուլու՛նմադտա իտիլէր : Հէր իքի վալիտէլէր սօն
տէրէճէ թէլաշ իչինտէ օլուպ , չօճուգլարը արասրնտա նէ
եօլտա հարէքէթ էտէճէքլէրինի պիլմէյօրլար իտի : Պու
խուսուստա ֆամիլեալարրնտա մէվճուտ օլան հալը հէ-
քիմէյէ թա՛րիֆ էտէր իքէն հէր իքիսիտէ աղլատրլար :
Պու ճիհէթտէ անլէր պաշգա պիր չօգ վալիտէլէրտէն
ֆարղը պուլու՛նմատրլար : Լաքին հէքիմէ էնլի ֆիրասէթ
օլուպ թապիա՛թ ր ինսանիչէյի տօղրու պիր սուրէթտէ
անկաար : Օ շէօյլէ սէօյլէտի , «Սիղ չօգ եանկլըշ էտիյօր-
սու՛նրդ : Սիղ հէմ քէնտինիդէ վէ հէմտէ չօճուգլարընրդա
հազգսրդ պուլու՛նույօրսու՛նրդ : Սիղ վալիտէյէ մախսուս
օլան էն թաթլը թէճրիպէյի կէճնէնէճէք եէրտէ քէնտի-
նիդի դայր ի մէսո՛ւտ էտիյօրսու՛նրդ : Էվինիդէ կիտինիդ ,
չօճուգլարընրդըն նազարրնտա քէսպ ի էմիիյէթ ետինիդ
վէ պիւթիւն պու մէսէ՛լէյի մուգատտէս պիր թարղտա
անլէրէ պասթ էյլէյինի՛ղ» :

Պու դարըլարտան հէր իքիսի տախի , պու մատտէյի
մուգատտէս պիր թարղտա թաղտիմ էյլէմէնին թարի-
դինի էօյրէնտիքտէն սօնկրա , քէնտի խանէլէրինէ միւ-
թէվէճճի՛ն օլտուլար : Չօգ կէչմէղտէն անլէրտէն պիրի վէ
ա՛ղապինճէ օլ պիրի ա՛վտէթ էյլէտիլէր : Հէր իքիսինին-
տէ հիքեայէ էտէճէքլէրի շէյլէր ա՛յնի իտիլէր : Մէ՛յու-
սիյէթ վէ խալֆ եէրինէ հէր իքիսինինտէ սիմասրնտա ,

ա՛յնի նէվ՝ տէն պիր իզնա՛կցէթ վէ պէշաշէթ միւշահէտէ
օլուհամագտա խաի : Օն ալթը կաշընտա օղու օլան վա-
լիտէ , շխմաի օղուներն քէնտիմէ նասըլ նաղիքեանէ վէ
միւթէֆէքքիրանէ մուա՛մէլէտէ պուլուհտուղընը մէսէր-
րէթ սիրիշքլէրի իլէ նաղլ էյլէտի : Մէրգումէ ա՛րապայա
պինէր իքէն օղու անը սանքի դուճագլայըպ պինտիրի
վէ դուճագլայըպ էնտիրի խաի : Օ անը պիր շէյ կէօ-
թիւրմէյէ վէ էզհէր ճիհէթ քէնտիմէ վաճիպ օլմայան
պիր իշի իճրայա պրազմայըպ , մատէրանէ պիր հէլալէթ
վէ լէթաֆէթ իլէ անա պէքճիլիք էտէր խաի : Օլ պիր
վալիտէ տօղթօրա ա՛վտէթ էյլէտիյինտէ նաղլ էտէճէյի
շէյ պիլ ֆի՛իլ ա՛յնի քէյֆիլ հիքեայէ խաի :

Պու իքի վալիտէլէր , էլան պիր չօգ վալիտէլէրին
քէնտի շայանը էսէֆ կանկլըշլարը սէպէպինտէնը բէտա էյ-
լէտիքլէրի սիրուր վէ դանա՛աթը , աղ դալտը դայպ էտէ-
ճէք խաիլէր : Պու խուսուստա սիզ քէնտի է՛օմրիւնիւզիւ
սէֆիլ վէ էհլ ի պէյթիմիդի դայր ի մէսո՛ւտ էտէպիլիրսի-
նիզ , վէ կախօա՛ վաք վէ մուգատտէս պիր թարդտա
քէնտի չօճուղլարընըն նաղարընտա էմիկցէթ դաղանմաղը ,
վէ պաշգա հէր հանկը պիր մէսէ՛լէ հազգընտա օլտուղը
կիպի , պու մուգատտէս մէսէլէլէր հազգընտա տախի
անլէրի թա՛լիմ էյլէմէյի պիլէն պիր չօգ վալիտէյիլէրին
թաթըլը թէճրիպէսինի կէօնէնէպիլիրսինիզ : Պու հազի-
գաթ՝ տէյիլ սալթ զիւքիւրէ մախսուս օլան շէրաֆէթ ի
հազիգիյէյի ույանտըրըպ պու իքի վալիտէլէրի քէնտի
օղուլլարը նաղարընտա մաղհարը հիւրմէթ օլաճագ պիր
մէվզի՛է ՚իլա , իլլա ո՛ւմում վալիտէլէրի վէ թաի՛՛ֆէ ի
նիսայը , ա՛յնի միւթէֆէքքիր վէ ինսանիյէթփիւրվէր հիւր-
մէթէ լայըգ օլաճագլարը պիր մէվզի՛է թէրֆի՛ էյլէտի :
Օղլանլարըն՝ էվտէ քէնտի հէմշիրէլէրինէ տօղրու օլան

մուսա՛մէլէլէրինէ պու շէյին նէ՛ դատար թէ՛ սիրի օլմուշ
օլմալը տըր : Օ շէյ անլէրէ նա՛սըլ պիր սաֆվէթ ի թէ-
ֆէքքիւր իլգա էլլէմիշ վէ ա՛ր՛ լէլէրի խարիճինտէ օլան
գըղլարա վէ գարըլարա լայրգը վէճն իւզրէ հիւրմէթ էթ-
մէյի թա՛լիմ էլլէմիշ տիր : Ֆիլհագիգա հիշ պիր օղլանըն
եա գըղըն , հիշ պիր կէնճին վէ եա կէնճ պիր գատընըն ,
սիննինէ մուվաֆըղ պիր սուրէթտէ պու հագիգաթլարըն
քէնտինէ իլհագ էտիլմէսինտէն իսթիֆատէ էթմէմէսի
միւմքին տէյիլ տիր : Չօճուգլարընըղ քիւչիւք իսէլէր ,
պու սիւա՛լլարըն մէյտանա կէլէճէյինէ հիշ շիւպնէ եօգ
տըր : Անլէրի իղֆալ էթմէք իչիւն էտիլէն հէր պիր ճէհտ
սէմէրէսիղ գալաճագ տըր : Ճէհալէթ զայր ի միւմքին վէ
իֆատ օլուհմագլըղ իսէ մուհագգագ տիր : Պու մէսէ՛լէ
էթրաֆընտա փաք վէ եա նափաք թէֆէքքիւրաթ թէ-
պէլլիւր էտէճէք վէ պու մատտէ հագգընտա չօճուղու-
հուղըն պէսլէտիյի միւլահագաթ փաք վէ եա նափաք
պիր էրքէք վէ եա պիր գարը մէյտանա կէթիրէճէք տիր :
Աէնէլէր էվվէլ վիրճինիատա քիւչիւք պիր գըղ եա-
շամագտա օլուպ , մէրգուճէ շիմտի օլ տիյարտա պուլու-
հան՝ էն ա՛լի մէրթէպէյի հաթի՛ղ վէ էն միւֆիտ նիսվան-
տան պիրիսի օլմուշ տըր : Անըն վալիտէյնի սահիպ ի սէր-
վէթ վէ էնլ ի խալիսէթ օլուպ , իպթիտա՛ ի հայաթ հագ-
գընտա մէրգուճէյի քեամիլէն ճահիլ պրագմագ իչիւն հէր
ճէհտի եափարլար իտի : կէճէլէրի անըն էվտէն տիշարը-
տա պուլուհմասընա , վէ միւրէպպիյէ ի խաֆիյէսինին
թահթը նէգարէթինտէ օլմատըղճա , պաշգա չօճուգլար
իլէ օյնամասընա միւսա՛ատէ օլուհմագ իտի : Օ էվտէ
թա՛լիմ էտիլմիշ օլուպ , անըն հիմայէսի իչիւն միւմքին
օլապիլէն հէր պիր վասիթա իսթի՛մալ էտիլմիշ իտի : վէ
լաքին մէրգուճէ քէնտինին ճահիլ պրագըլմասընա ըաղ-

մէն, էնլ ի ֆիրասէթ օլուպ հայաթը հայլանիյէ, հաշերիյէ վէ ինսանիյէյի տիգղաթլէ մէշղ էտեր իտի: Սայթ՝ պիլմէք կերէք օլտուզը էնէմմ շէյլէր հազզընտա մէրզումէնին ճահիլ պրազըլմասըյլէ վալիտէյնին միւրատը թէ՛ մին էտիլմէտի: Օ քէմալէ էրտիյինտէ վալիտէյնինին կափմըշ օլտուզլարը պէօյիւք կանկլըշը պիլտի, վէ թէ՛ էնհիւլ էտիպ քէնտիտիտէ չօճուզլար սահիպի օլտուզընտա, դարար էյլէտիքի անլէր հազիգաթ հազզընտա ճահիլ պրազըլմասընլար վէ կախօտ քէնտիտի կիպի նափաք թէֆէքքիւրաթա մա՛րուղ օլմասընլար, վէ ֆամիլեաարնտա չօղ չօճուզլարըն պուլունմասընտ րազմէն, անըն թաթլը թէճրիպէ ի շախտիյէտի վէ թա՛լիմաթընըն՝ չօճուզլարընըն՝ էօմրիւնտէ իղհար օլունան սէմէրէլէրի, պու մէսէ՛լէտէ մէրզումէնին մէսլէյնին մա՛ղուլիյէթինի քեամիլէն թասարզ էյլէմիշ տիրլէր:

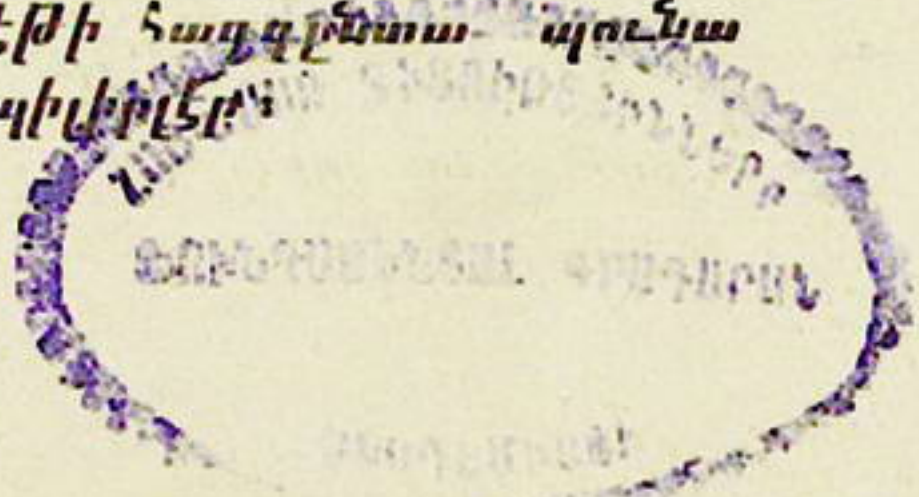
Հազիգաթ շու տրը քի, ճէհալէթ վէ մա՛տումիյէթ ա՛յնի շէյ օլմասարգտան մա՛տա, անլէր դասիլ ի իթթիֆադ տախի տէյիլ տիրլէր, վէ հաթթա չօճուզլարը ճէհալէթտէ հըֆղ էթմէք միւմքին օլսա իտի պիլէ, պու պիր պէտպաթիթլըզ օլաճադ իտի: Անլէր աղիլ վէ բիա՛յէթքեար էտիլմէլի տիրլէր, շէօյլէքի ճէհալէթտէն նէշէ՛թ էտէն ֆէսատտան հըֆղ էտիլէրէք, Ալլահըն միւրատ էյլէմիշ օլտուզը ֆիրասէթ իլէ, ա՛ֆիֆ վէ ա՛լա դարըլար վէ էրքէքլէր օլապիլսինլէր:

Չօճուզլարընա քէմալը հիւրմէթ իլէ հազիգաթը թա՛լիմ էտէն վալիտէյնլէր տաթի՛մա քէնտի իւճրէթլէրինի պօլ պօլ դասպուլ էտէրլէր: Քէնտի չօճուզուէնա իպթիտա՛ ի հայաթ հազզընտա հազիգաթը իլհադ էյլէմէք իշիւն, անըն էն իլք սիւա՛լլարընտան իսթիֆատէ էյլէմիշ օլան արզումէնտ պիր վալիտէ, պիր կիւն կէօրիւնմէյէճէք պիր

Թարգտա փէնճէրէտէ օթուրուպ, փէնճէրէնին էօնիւնտէ-
 քի տէօյլէմէ իւզէրինտէ օյնամագտա օլան չօճուղուընը
 սէյր էյլէմէքտէ իտի: Եաղ մէվսիմի օլտուղը միւնասէ-
 պէթլէ փէնճէրէ աչրդ իտի: Թագրիպէն քէնտինին օղլու-
 նա եաշտաշ օլան քիւչիւք պիր չօճուգ կէլտի վէ պու
 իքի չօճուղլար պիր միւքեալէմէյէ թութուլտուլար: Զօգ
 կէչմէղտէն պիր ֆուրսաթ աչրլտը վէ դարիպ չօճուգ ա-
 նըն քիւչիւք օղլունա պիր թագըմ շէյլէր սէօյլէմէյէ
 պաշլատը քի, խայլի տէրէճէ ֆէսատ իլէ դարըշմըշ օլ-
 մալարրնտան՝ անկէրին ֆէնա միւլահագաթ հասըլ էյլէմէ-
 յէրի մէլհուղ իտի: Եագլիյէթ չօգ տէվամ էյլէմէտի.
 Գողըլը չօճուգ քէնտինէ ա՛րդ էտիլէն թէֆէքքիւրին թա-
 պիա՛թրնը անկլար անկլամաղ, քիւչիւք խաթիպին սէօ-
 ղիւնիւ քէսէրէք, «Խա՛յր, օ հիչ էօյլէ տէյիլ տիր: Մա-
 մամ պանա սէօյլէտի վէ պէն հէփ օ շէյլէրի պիլիրիմ»
 տէյիպ, տէրհալ ճահիլ չօճուղա վագըրա՛լարը ա՛ֆիֆանէ
 նագլ էյլէմէյէ պաշլատը: Վալիտէ՝ չօճուղլարըն նագա-
 րընտան մէսթուր օլարագ փէնճէրէտէ օթուրույօր իտի.
 Լաքին օրատան քիւչիւք դարիպ չօճուղըն եիւզիւնիւ
 թէմամէն սէյր էտէպիլիյօր իտի: Հագիգաթ անըն տիգգա-
 թընը ճէլպ էյլէտի, վէ հագիգաթըն իլհամը քէնտի փաք-
 րըր իլէ ճահիլ չօճուղըն ֆիքրինէ քէշֆ օլունունճա, ա-
 նըն սիմասընտա էօյլէ պիր թէպտիլաթ մէյտանա կէլտի
 քի, վալիտէնին պէյանընա կէօրէ, օ շէյ քէնտի չօճու-
 ղունա միւնասիպ պիր թա՛լիմ վէրմէքտէ պէզլ էյլէտիյի
 ինթիմամ իչիւն քեաֆի պիր միւքեաթաթ իտի: Վէ եիւզ-
 լէրճէ վալիտէյնիլէր պու մէսէ՛լէտէ հագիգաթըն փաք-
 լէյիճի վէ գուրթարըրճը գուվվէթի հագըրմտա պունա
 միւշապիհ շէհատէթտէ պուլունապիլիլէր:

2
 1766

Չօճուղլարա հաղիգաթ պիղղաթ վալխաէյնլերի թա-
րաֆրնտան սէօյլէնմէլի տիր , լաքին առ մէսէ' լէ հաղի-
գաթըն սէօյլէնմէսինին թարղընտա տրր , չիւնքի հաղի-
գաթ էօյլէ պիր թարղտա սէօյլէնիլէպիլիրքի անտէն էն
մուղիրր նէթիճէլէր մէյտանա կէլէպիլիր , վէ էօյլէ ա' ֆի-
ֆանէ սէօյլէնիլէպիլիրքի անտէն էն միւպարէք նէթիճէլէր
հուսուլէ կէլէպիլիր , վէ իշթէ տաի' մա անր սէօյլէմէնին
թարղը պու սօնկրաքի օլմալը տրր :

էն իլք վէ էլղէմ օլան պիր խուսուս պիղղաթ մու-
ա' լլիմին վէ կախօտ մուա' լլիմէնին՝ պու հաղիգաթը քէն-
տի մուգատտէս փաքլըղընտա անկլամաար տրր : Մուա' լ-
լիմին ֆիքրի՝ չօճուղըն ֆիքրինտէ թէ' մին էտիլմէսի ա-
րանըլան նէթիճէ գատար փաք օլմալը տրր : էկէր սախթէ
պիր ը' ֆիֆէթ մէվճուտ օլուր իսէ , սաֆիլէթ ի գալպէ մա-
լիք օլան պիր չօճուղըն հէսասա տույղուսը հէր հալտէ
մուա' լլիմտէ օլան լիյաղաթարղլըղը քէշֆ էլէյէճէք տիր :
էկէր ֆիքրէն զայր ի միւսաի' տ պիր հալ մէվճուտ օլուր
իսէ , կախաճաղընըլ իլք հաղըրլըգ ֆիքրինիղին փաքլէն-
մէսի օլմալը տրր :

Սիղին ֆիքրինիղ փաք օլուր իսէ , սատէ վէ փաք
պիր թարղտա իֆատէ ի մէրամ էթմէյի պիլմէսէնիղ պի-
լէ , ֆիքրինիղ չօճուղուճուղըն անկլայըլընա մուվաֆըղ
կէլէպիլիր : Պիղ թէճրիպէմիղտէ՝ նէպաթաթտան պէտ'
իլէ անա-ֆիտանը , պապա-ֆիտանը , վէ պէպէք-ֆիտանը
միսալ կէթիրմէքտէն տահա էյի պիր թարիղ պիլմէյօրուղ :
Կիւղէլ իղահաթլար իչիւն ա' լէմ ի նէպաթաթտա փէք
խօշ պիր մէյտան վար տրր : Պա' զէն անա-թապիա' թը վէ
պապա-թապիա' թը այնի ֆիտան իւղէրինտէ պուլուճուր-
լար : Պա' զէն ա' յնի ա.աի իւղէրինտէ պուլուճուճու ֆարղլը

Ֆիտանլարտա պուլունուրլար, պաշգա ֆիտանլարտա
Ֆարգլը սափլար իւղէրինտէ վէ սլա՛ղէնտէ ֆարգլը չա-
լըլար վէ այրը աղածլար իւղէրինտէ պուլունուրապ, պալ
թօփլամապ իլէ մէշղուլ օլան արըլարըն վէ պէօճէքլէրին՝
պլլմէյէրէք, չիչէքլէրին նէֆսի մադամընտա օլան թօղու
պապա-ֆիտանտան անա-ֆիտանա նազլ էյլէմէլէրինի իճապ
էթաիրիրլէր: Տանա պաշգա սրրալարտա պու թօղ՝ ըիւզ-
կեար վափթաարլլէ վէ եախօտ Ա՛լիմ ի Մութլազ օլան
Խալիզին թա՛յին պուլուրտըղը ախէր պիր թարիզլէ նազլ
էտիլիր:

Իսթրրիտիատա հէր իքի թապի՛աթ ա՛յնի ՝վիւճուտ-
տա պուլունուպ, եավրու իսթրրիտիա վալիտէյնինին մու-
զիմ պուլունուտուզլարը դապուգտան տիշարը չրգարըլըր
վէ օ կիտիպ պիր գայայա, պիր թաշա վէ եա պիր գա-
պուզա եաիրշարազ միւսթագիլանէ եաշամաղա պաշլար:

Պու թա՛լիմի պէյան էյլէմէքտէ իքինճի ատրմ պա-
լըզլարտա պուլունան կիւզէլ իլա՛հաթ տրր: Մէվսիմ ի
պահարտա «վազթըն թէմամիյէթի կէլտիյինտէ,» անա վէ
պապա պալըզլար, եուամուրթալարըն չրգարըլըպ դօնմա-
արնա վէ եավրու պալըզլարըն իլք մէսքէնի օլմաղա մու-
վաֆըզ օլան մուհաֆազալը վէ կիւնէլի պիր եէր պու-
լանա դատար, ըրամագտա պիրլիքտէ տօլաշրլար: Պէօյլէ
պիր մահալ պուլունուտըրնտա, էվվէլա անա պալըզ
վիւճուտինտէն խավեար իամիյլէ մա՛լիւմ օլան վէ էվլէ-
րիմիզտէ փիշիրիպ թա՛ամ հալինտէ գուլլանտըղըմըզ եու-
մուրթալարը իխրաճ էտէր վէ պու եուամուրթաճըզլար՝
եուամուրթանըն պէյազընա միւշապի՛ն օլան եաիրշգան
պիր մատտէ իլէ մուհաթ օլարազ սուտա չալգանըր իքէն,
պապա պալըզ եիւղիւպ պու եուամուրթալարըն իւղէրի-
նէ կէլիր վէ վիւճուտինտէն եինէ եուամուրթանըն պէյա-

զընա չօգ միւշապին օլան վէ ֆիտանդարտաքի թօղա մուգապիլ կէլէն հայաթ վէրիճի պիր մատտէ չըղարարապ անլէրի միւսմիր գըլար :

Թա՛ լիմտէ պաշղա պիր տարմ գուշլարըն հայաթընտա պուլունան կիւզէլ իղահաթ տըր : Մնլար քէնտի եուվալարընը եափարլար , եուամուրթլայրայ եավրու չըղարըրլար , վէ եավրուլար թիւյլէնիպ թէմ մէն թէղայիւտ ի նէֆտէ մուգթէտիր օլանա դատար անլէրի պէսլէյիպ կէօղէտիրլէր :

Գուշլարըն ա՛ր՛ լէ է՛ օմրիւնիւ , անլէրին՝ քէնտի եուվալարընը եափար վէ եավրուլարընը չըղարըր ի քէն իպրազ էյլէտիքլէրի ֆէտաքեարլըղը միւշահէտէ էյլէմիշ օլան պիր փէտէր եա վալիտէ , անա գուշ՝ եուամուրթալարը գրղարըրըր ի քէն պապա գուշըն թա՛ամ ալլայրայ անը պէսլէմէսինտէ , անա գուշըն իսթիրահաթ էյլէտիյի վէ եախօտ թա՛ամ , հարէքէթ ի պէտէնիյէ վէ թէնէֆֆիւա իչիւն ուշարղը դէմանդարտա , քէնտի նէվպէթինի պըրպ աա՛աթլարճա եուամուրթալարըն իւղէրինտէ օթուրմասընտա , ճալիպ ի տիգգաթ իղահաթլար պուլաճազ տըր :

Հայաթը ինսանիյէնին պիտայէթինի չօճուղըն ֆիքրի-նէ պասթ էյլէմէնին պէշինճի իղահաթը հայվանաթտա պուլունուր : Պուրատա եավրունըն չըղմասը իչիւն թօխում եա եուամուրթա իսարիճի պիր եուվա իչինէ գօնմազ , պունըն պէօյլէ օլմասընա պիր չօգ ճալիպ ի տիգգաթ սէպէպլէր վար տըր քի , անլէրի պուրատա թա՛տաա վէ իղահ էյլէմէյէ եէրիմիղին միւսա՛ատէսի եօզ տըր : Հայվանդարտա եուամուրթա վալիտէնին վիւճուտի տախիլինտէ միւսմիր գըլընըպ , պիր եուվա եա խուսուտի պիր օտա վէ եախօտ պու մազսէտէ Ալլահըն ա՛գիլանէ թէրթիպ էյլէմիշ օլտուղը պիր պէշիք իչինտէ հըֆզ էտիլէրէք , եէնի հայաթ քէշֆ օլունուր վէ էննիհայէ այլար

միրութիւնէ, օ մրգտար ը քեաֆի նէշվ ու նէմա պուլա-
րագ խարիճի ա'լէմտէ քէնտի մէվճուտիցէթ ի միւսթա-
գիլէսինէ հաղրրլանըր :

Էկէր փէտէր եա վալիտէ ա'դիլ վէ քէնտի իշլէրինէ
փէշինէն հաղրրլանմըշ օլուրլար իսէ, չօճուգ պիլֆի'իլ
պագի դալանըն քեաֆֆէսինի պիլիբ : Շիմտի չօճուգ պու-
մէս' էլէյէ տօղրու պիբ նուրտա, վէ բի'այէթ քեարանէ
պագմագտա օլտուղու հալտէ, միւթէպագի շէյլէր սու-
հուլէթլէ սէօյլէնմէք կէրէք տիրլէր :

Միւֆիտ տէյու պիլտիյինիղ մա'լիւմաթը 'ազիլանէ
իսթի'մալ էյլէտիյինիղ թագտիրտէ, օլ դատար դօրդտու-
ղունըղ միւշքիլաթ վէ նաղիք նօգթալար տէֆ' ու թէ-
պ'իտ էտիլիբլէր : Սիղ թէտպիրսիղ իխթարաթտա պու-
լունմատրգճա, լուղումսըղ օլան վէ քիւշիւք պիբ չօ-
ճուղա էթմէսի վաճիպ օլմայան սիւ'ալլար մէյտանա
կէլմէղլէր : Վալիտէյնլէր պալատէ իմա' էտիլէն իղահաթ
վէ թէտարիքեաթ իսաթթընը թա'գիպ էյլէտիքլէրի հալ-
տէ, էն մուգնի' նէթիճէլէրին թէ'մին էտիլմէսինտէն
պաշգա պիբ շէյին վուգու' պուլմուշ օլտուղունը աալա
պիլմէյօրուգ :

Կէնիշ թա'լիմ ալմըշ օլան տինտար վէ ա'լա պիբ
վալիտէ պանա նագլ էյլէտի քի, պու մէս' էլէտէն պա-
հիս պիբ քիթապ էլտէ էյլէտիքտէն սօնկրա, պիզղաթ
քէնտիսի անը թէմամէն օգույուպ չօգ խօշլանտը, լաքին
նէ եօլտա թագտիմ էտիլէճէք օլուր իսէ, անըն' չօճուգ
ֆիքրինին ինթիյաճաթընա մուվաֆըգ կէլէպիլիբ օլտու-
ղունը պիլմէյօր իտի : Ս քէնտինին օն պիբ նաշընտա օ-
լան չօճուղունը ալըպ, քիթապը անա պապ պապ օգու-
տու : Քիթապը օգույուպ պիթիրտիքտէն վէ թագտիմ
օլունան մէս' էլէնին' չօճուղունըն ֆիքրի իւզէրինտէ հա-

սրլ էյլէտիցի թէ՛ սիրի նազար ր տիղղաթա ալարդտան
սօնկրա , օթուրուս միւէլլիֆէ՛ շխմտիցէ դատար անըն
դապուլ էյլէմէք քէյֆինէ մալիք օլմուշ օլտուղը էն
դոււլվէթի թահախննամէլէրաէն պիրինի կազար :

Օղլանլարա պու թա՛լիմի փէտէր տախի իլհադ է-
տէպիլիր վէ էթմէլի տիր : Լաքին պաթէնրիպէ կէլմիշ
օլտուղումըղ դանըշ շու օլմուշ տրր քի , 'ալէլէքսէր
վալիտէյնէ մախսուս օլան պու թա՛լիմաթ չօճուղլարա
վալիտէլէր վասիթասարյէ թէլղին էալիմէքտէ տիրլէր :
Նաշիրլէր քէշֆ էյլէմիշ տիրլէր քի , քիւչիւք օղլանլարա
վէ դըղլարա մախսուս օլան քիթապլար իչիւն կէլէն սը-
փարըշնամէլէրաէն փէք պէօյիւք պիր դրամր վալիտէլէ-
րին խմղալարընը համիլ տիրլէր : Քէղալիք անլէր պուլ-
մուշ տրրլար քի կէնճլէրէ մախսուս օլան քիթապլարըն
չօղու վալիտէլէր թարաֆընտան , վէ կախօտ քէնտի էլ-
լաալարընըն վէ պիրատէրլէրինին ըֆֆէթ վէ րէֆահ ր հալ-
լարընա տէրինճէ մէրադ էտէն հէմշիրէլէր թարաֆընտան
սըփարըշ էալիմիշ տիրլէր :

Պու րիսալէնին՝ օն իքիտէն օն տէօթ կաշընտա
օղուլարը վէ դըղլարը պուլուհան պիր չօղ վալիտէյնլէ-
րին էլլէրինէ կէչմէսի միւհթէմէլ օլտուղուհտան , պու
կիպի վալիտէյնլէրէ տախի պիր դաշ սէօղ սէօյլէմէքսի-
ղին այրըլամաղըղ :

Թամմ 'էօմրիւն պու վաղթընտա տրր քի օղլան՝ Ալ-
մանլարըն դավլինճէ «ֆուրթուհա վէ թաղեիզ» միւտ-
տէթի իչինտէն կէչմէքտէ տիր : էվվէլճէ լաթիֆ , դա-
պիլի թա՛լիմ վէ միւթի՛ օլան օղլան , շխմտի քէնտի
վալիտէյնինէ մուճիպի իղթիրասպ վէ քէնտի քէնտինէ
պիր սըրր օլուր : Թապի՛աթ թամմ քէշֆ օլուհմագտա
տըր , վէ օ չօճուղլուղ չաղընտան չըգրպլ՝ աթիտէ էր-

քէքլիցէ մախսուս օլան իւք իխթարաթ միւտտէթինէ կիր-
մէքտէ տիր : Ս շխմտի գուզվէ ի թէնասիւլիցէյի քէսպ
էթմէքլէ չօճուզլուզա մախսուս օլան հիլիքտէն՝ էրքէք-
լիցէ մախսուս օլան ֆէրտիցէթէ կէչիցօր : Անրն թապի՛ա-
թը քեամիլ պիր ինզըլապա հէտէֆ օլմագտա տրր . վէ
թամմ պու վագթտա տրր քի անլն վալիտէյնի մէս՛՛է-
լէյի անկլայրպ , անա իշթիրաքը հիսս կէօթէրէճէք վէ
մու՛տվէնէթ էտէճէք եէրտէ , չօգ քէրրէ անրն զէրա-
ֆէթսիզլիցինի , սէսինտէ օլան թէպէտտիւլաթը վէ եա-
խօտ պլյըզընրն եէնի օլարագ զահիր օլմասրնր մուճիպ ի
խթիհքեար , վէ պա՛իս ի թէշվիշ իֆատէլէրէ վէ լաթի-
ֆէլէրէ պիր վէսիլէ սայարլար : Թամմ պու վագթտա
տրր քի վալիտէյնիլէր քէնտի էվլատլարընրն իմտատրնա ,
անլէրին թապի՛աթը հագզընտա էօյլէ մա՛ղուլ մա՛լիւ-
մաթլար եէթիչտիրմէլի տիրլէր քի , անլէր վասիթտարյլէ
քէնտի քէնտիլէրինի անլամագա , վէ կէլէճէք սէնէլէրին
քէնտիլէրէ քէշֆ էտէճէյի միւսթագպէլի փէշինէն տիւ-
շիւնիւպ թէրթիպ էյլէմէյէ մուզթէտիր օլսուլար : Սղ-
լան սալթ վալիտէյնիին իշթիրաքը հիսսինէ տէյիլ , իլա
անլէրին՝ քէնտինին ինթիյաճաթընր 'ազիլանէ անլամա-
լարընա միւհթամճ տրր , շէօյլէ քի անլէր ֆամիլեանըն
տիկէր ազասընըն թավր ու հարէքէթինի էօյլէ թէրթիպ
վէ թա՛տիլ էյլէսինլէր քի , լայրգսըզ վէ նապէճա լա-
թիֆէլէրին մուճիպ օլմասը մէլհուզ օլան իսթիհգարտան
չօճուզ գուրթուլսուն :

Նէշվ ու նէմա զէմանընտա՝ օղլան հագզընտա տէ-
տիյիմիզ շէյլէր , քիւչիւք պիր գըզ իչիւն տախի միւսա-
վի տէրէճէտէ սահիհ տիրլէր : Իշթէ պու վագթտա տրր
քի հալը ֆէճրտէ օլան գարըլըզ՝ անա պիլմէտիյի եէնի
թէճրիպէլէր վէ փէք ինթիմալէն էլէմ վէ իղվա թէվ-
լիտ էտէր : Գիւչիւք պիր գըզըն՝ ա՛զիլանէ պիր իշթի-

բաքը հիասէ վէ լաթիֆ պիր վալիտէնին խաթիշարէսինէ
էն զիցատէ միւհթաճ օլտուղու վաղթ իշթէ 'էօմրիւնիւն
պու միւտատէթինտէ պուլունուր : Ճէհալէթ սէպէպինտէն
տիր քի , չօգ տէֆ'ա քէնտիտի իջիւն վէ պիլճիւմլէ քէն-
տինէ ա'լադատար օլանլար իջիւն , միւսթադպէլ դա'ա-
ֆըն , ա'տէմ ի մէթանէթ վէ մէս'ուտիցէթին վէ հաթթա
նիէի քէրրէ սէֆալէթին թէմէլի գուրուլուր :

Յաամիլեանդն՝ տահա կէնիշ մա'նատա էրքէքլիցէ վէ
գարրլըղա աարմ աթմադ իւզրէ օլան ա'դալարրնրն էմ-
նիցէթի իջիւն , միւնատի ի ինթիղար օլմատրղճա խըղմէ-
թիմիղ պիթմիշ օլմայաճադ տրր : Իշթէ պու միւտատէթատէ
տիր քի՝ կէնճին ախէրլէրտէն , կէնճլէրին գըսմ ը ա'դա-
մընրն եաշատրղը ֆէսատ է'օմրիւնէ մախսուս օլան թէ' -
սիրաթը գապուլ էլլէմէսի միւհթէմէլ տիր : Հաթթա էլի
սաի' գալը մուհարրիլէր վէ ո'ւմումի նաթըղլար մին
դայր ի միւլահաղա պութէ' սիրի հասըլ էտէրլէր , վէ պու
թէ' սիր իտէ հէր եէրտէ պինլէրճէ կէնճլէրին հայաթլարը
իջիւն միւհլիք օլուր : Պա'ղը կէնճլէր նաախաք տրրլար ,
լաքին պու՝ կէնճլէրին գըսմ ը ա'դամը իջիւն սահին տէ-
յիլ տիր : Պիր կէնճ ախէր պիլճիւմլէ կէնճլէրին նաախաք
օլտուղլարը թ...սալվա բրնա դա՛իպ օլուր իտէ , թէճրի-
պէյէ վէ եախսա թէմայիւլաթա միւսա'ատէ էլլէմէքլիցէ
գօլայ պիր պէհանէ պուլմուշ օլուր , վէ նէթիճէնին մու-
ճիպ ի ֆէլաքէթ օլմասը մէլհուղ տլր :

Կէնճլէրիմիղին միւհթաճ օլտուղլարը շէյ , ը'ֆիֆէ-
թին քէնտի միւնտաիպ գըյաֆէթինտէ , սնլէրին միւթէ-
ֆէքքիր միւլահաղաթ վէ տաղիղ ինթիխապաթընա թազ-
տիմ օլունմասը տրր : Անլէր պիլմէլի տիրլէր քի ֆէսատ
սիյրէթ իջիւն տաի' մա միւհլիք տիր , պիլմէլի տիրլէրքի
կիւնահ տաի' մա լիյազաթ ը զաթիցէյի գուրպան վէ ա' -

լէլո՛ւմում պաշտօնաւորն հիւրմէթինի զայ՝ էտէր, վէ պիլմէլի՛ տիրլէր քի ֆէսատ է՛օմրիւ մարաղտան պէրի տէյիլ տիր: Անլէր պիլմէլի տիրլէր քի ըլլակնար էքէնլէր հէր հալտէ գասրրղա պիշէրլէր վէ «թէն իչիւն էքէն թէն-տէն հէլաք պիշէր»:

Վալիտէյնլէր քէնտի էվլատլարընը, շէրը սէպէպին-տէն մարուզ օլտուզլարը թէնլիքէլէրէ գարշը քէմալը տիրղգաթլէ մուհաֆաղա էտէմէզլէր: Շիմտի՝ ֆիրասէթլի հէքիմլէր էվլէլէճէ օլտուզընտան քիւլլիյէն ֆարգլը օլա-րազ, ֆէսատ իլէ իշթիրաքտա պուլուէնան վէ ա՛գտէմճէ քեամիլէն պասիթ ա՛տտ էտիլէն մարաղլարըն, տաի՛մի վէ զարուրի նէթիճէլէրինի անկլամաղա [պաշլամըշ տըր-լար: Խուրտէպին վէ թրպպի ատէմլէրին թէհարրիյաթը տաղիգանէլէրի շու վագը՛այր թաստըգ էյլէմէքտէ տիր-լէր քի, էրքէքլէրին՝ սալթ կիւնահ է՛օմրիւնտէ պուլուէն-տուզլարը վագթտա տէյիլ, իլլա անտէն սօնկրա կէլէն սէնէլէրտէ տաիսի տիւշար օլտուզլարը նէթաի՛՛ճ ի վէ-խիմէ, պէլքի անլէրին ունութմուշ օլտուզլարը վէ վագ-թըյլէ կէնճլիյէ մախսուս պասիրէթսիզլիք ա՛տտ էյլէտիք-լէրի կիւնահլարըն սէմէրէլէրի տիրլէր: Էն շօգ էլէմ չէ-քէնլէր սալթ էրքէքլէր քէնտիլէր տէյիլ տիրլէր: Քէմալը սըհէթտէ օլան պիր շօգ թագէ կէլինլէր, թէ՛՛էհիւլ էթտիքտէն պիր գաշ այ վէ եա պիր գաշ սէնէ սօնկրա, քէնտիլէրինի թէմամէն ֆիզլիքի սուրէթտէ խարապ օլ-մուշ պիր հալտէ պուլմուշ տըրլար, վէ պուէնըն սէպէ-պինի հէքիմլէր անճագ եագըն սէնէլէրտէ քէշֆ էյլէմիշ տիրլէր: Թէտգիգաթ վէ միւթալա՛աթը թըպպիյէնին հէր հանկը պիր տաի՛՛րէսինտէ, պու տաի՛՛րէտէ օլտուզըն գա-տար քէշֆիյաթը միւտհիշէ վագ՛ը օլմամըշ տըր:

Խաթմը քէլամ էյլէմէգտէն, ֆամիլեալարընտա

սալթ է' օմրիւ վէ սիցրէթի վաք օլան տօղթօրլար իս-
թիխտամ էյլէմէնին էհէմմիցէթինի վալիտէյնլէրէ թէֆհիմ
էտէյիմ : 'Ա.' իլէ տօղթօրուներդ Խրիսթիցան , վաքֆիքր վէ
է' օմր սահիպի պիր սատէմ օլմալը տրր : Իօթիշարէ էթ-
մէք վէ նասիհաթ դասուլ էթմէք իչիւն չօճուղլարընը-
դըն միւրաճա' աթ էտէճէքլէրի սատէմ օ' օլմալը տրր :
Տօղթօրլարըն գըսմ ը ա' դամը պու մէսէ' լէ հազզընտա
օլան միւթալա' ալարընտա քեաֆի վէ տօղրու իտէլէրտէ ,
եինէ հէր սէնէ պինլէրճէ կէնճլէր պա' դը ա' ճիզ տօղթօր-
լարըն ճինայէթ քեարանէ նասիհաթլարընտան իղֆալ օ-
լունմազտա տրրլար : Պէնիմ նաղարը տիղզաթըմը ճէլպ
էտէն պու կիպի քէսիր իւլ վուգո'ւ վաղը' ալար , վէ
պիղզաթ կէնճլէրտէն վէ սաի' ըլէրտէն իշիթտիցիմ շէյլէր ,
պէնի սալթ կէնճլէրին ախաղի թէտէննիսինտէն տէյիլ ,
իլլա անլէրին ախաղսըղ վէ իղթիտարսըղ տօղթօրլար
իլէ իսթիշարէ էյլէմէլէրինտէն մէյտանա կէլէն ա' դիմ թէհ-
լիքէլէրտէն վէ նիչէ քէրրէ մուճիպ ի էսէֆ վէ նաղապիլ
ի թաղմին օլան նէթիճէլէրտէն տախի գօրղուտուրլար :

Սանքի հէր սիննտէն օլան օղլանլար վէ գըղլար իլէ
պու մէս' էլէլէր հազզընտա գօճուշմաղա վէ եա մուխա-
պէրէ էյլէմէյէ ֆուրասաթըմ օլմուշ տրր : Անլէրտէն նիչէ-
լէրի չօճուղլուղա մախսուս օլան իղֆալաթտան , քէնտի
չօճուղլարընը լայըղը վէճն իւղրէ թա' լիմ էթմէք կէրէք
օլան վալիտէյնլէրին իհմալիցէթինտէն . սէնէլէր իլէ սէն-
վիյաթա , մուճիպ ի էսէֆ եանկլըլարա վէ պա' իս ի ֆէ-
լաքէթ նէթիճէլէրէ հէտէֆ օլտուղտան սօնկրա , պու
մէս' էլէլէրտէն պահա էտէն պա' դը միւֆիտ էսէրլէրի օ-
գույարազ թէնվիր էտիլլինճէ , շու սուրէթտէ իտարէ ի
քէլամ էյլէմիշ տիրլէր : «Քեա՛շքի պու շէյլէր հազզընտա
տահա էվվէլ օգուամուշ օլա իտիմ :» «Պէն պու շէյլէրէ

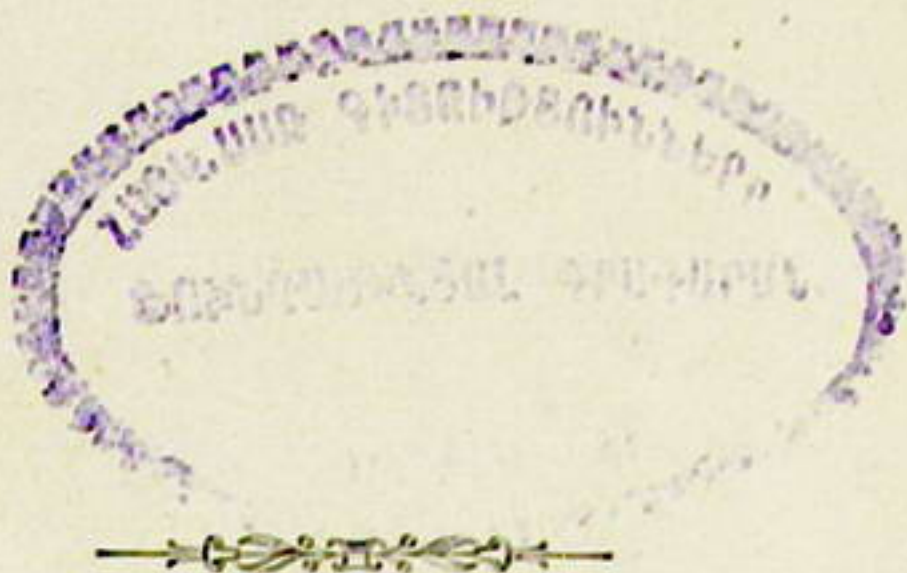
սենեկէր ելվել պիւմիչ օլսա իտիմ, շիմտիքի պուլուհն-
տուղըմ հալտէ պուլուհնմայաճագ իտիմ :» «Վալիտէյնիմ
պէնի եալան սէօյլէմէքտէն վէ սըրգաթ էթմէքտէն,
հագղը հիւրմէթ էթմէքտէն վէ միւսքիրաթ իսթի՛մա-
լընտան սագընարրարլար, լաքին պու մատտէ հագղըն-
տա պանա պիր թէք սէօզ սէօյլէմէտիլէր վէ քէնտիլէրին
իհմալիյէթի սէպէպինտէն, շիմտի պէնի միւթէէզզի գըլ-
մագտա օլան էսէֆէնկիզ հէթիճէլէրի ճէհալէթիմլէ իւ-
զէրիմէ տալէթ էյլէմիշիմ :» «Պու մէս՛ էլէտէ վալիտէյ-
նիմին իհմալիյէթինի հա՛սըլ 'աֆիլ էտէպիլիրիմ :»

Վալիտէյնիլէրին քէնտի չօճուգլարընը ճէհալէթտէ
պէօյիւմէյէ թէրք էյլէմէլէրինին, անլէրի սօգաղըն վէ
մէքթէպին թէ՛ սիրաթը մուգիրրէսինէ մա՛րուզ պրագ-
մալարընըն, անլէրի՝ հէշվ ու հէմա պուլտուգլարը սէ-
հէլէրտէ իշթիրաքը հիսստէն, վէ իսթիշարէ ի մա՛գուլէ-
տէն մահրում պրագմալարընըն, վէ եախօտ էրքէքլիյին
վէ գարըլըղըն հիյն ի ինքիշաֆընտա, միւթէֆէքքիր վէ
միւթէվագղըր պիր սուրէթտէ էօյրէթմէք կէրէք օլտուգ-
լարը շէյլէրի, պիր թագըմ էսէֆէնկիզ խաթալար վէ
վէլսիմ հէթիճէլէր իլէ էօյրէնմէյէ թէրք էյլէմէլէրինին
միւնթիճ օլաճագը մէշրէպ վէ 'էօմր ի մուգատտէրէ զա-
յէթլէ մուհիմմ տիր :

Պու մէս՛ էլէլէրտէն խասպէրտար օլմագ լաղըմ տըր :
Պիլկի օլմագ իսէ շէրը վէ ֆէսատը տա՛՛իմի զարուրի
տիրլէր : Քիւչիւքլէրին պիլկիյէ մալիք օլմասը իչիւն հէր
վասիթա իսթի՛մալ էտիլմէլի տիր, լաքին սալթ պիլկի
անլէրի տա՛՛իմա գուրթարամայաճագ տըր : Պիլկիյէ թա՛-
լիմ ի ախլագի վէ մէշրէպ ի տինի 'իլավէ էտիլմէլի տիր :
Պիլկի օլմագսըղըն սալթ թա՛լիմ ի ախլագի օլուր իսէ,
'ատաթ մէ՛ շումէյէ գարըլ վիէք աղ թէ՛ մինաթ օլուր :

վէ պու կիպի մատտէլէր հազդընտա ախլազի մէպտէ վէ
մէշրէպի տինի օլմազարդըն սալթ պիլկի օլուր իտէ,
թէ՛ մինաթ ը քեամիլէ հասըլ օլմազ Լաքին քիւչիւքլէր
պու մուգատտէս մատտէլէր հազդընտա միւնասիպ մա՛-
լիւմաթ վէ պիլկիյէ մալիք օլմազլէ պէրասէր, տօղրու
թա՛լիմաթ վէ տինի մէպտէլէր իլէ իրշատ էտիլէճէք օ-
լուրլար իտէ, տէվամի պիր թապի՛աթ ը ախլազի սայէ-
սինտէ, իսթիզամէթ ի աթվարատ վէ ՛ըֆֆէթ ի ՛էօմրտէ
պազի դալաճազ արըլար :

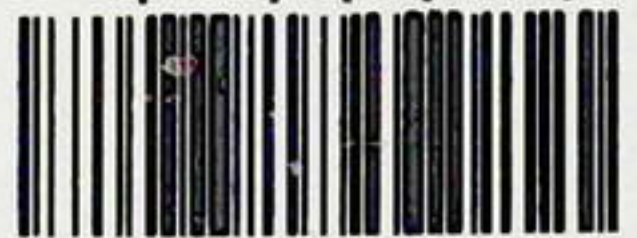

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0339429

Մարտ
1166

Ձ Ի Խ Թ Ս Ռ Ձ

Պառ թիւարկեալսն առաւելնէ չօճաւղարքը ի պիտի-
տան ի հայտաթի հասցոյց ընտանա թե ա՛ լիւմ է յլի մէնին է հեւմ-
միցե թիւսէն Լ արին ԶՕՃՈՒԳԼԱՐ ՎԷ ԻՊԹԻՏԱ՛՛Ի
ՀԱՅԱԹ համ յիկէր պիթ թիւարկեալսն ա՛նցն ըստ թի-
գիւսէն, պատհա է աիւրիւր :

